

II Міжнародна наукова конференція «ВОЄННІ КОНФЛІКТИ ТА ТЕХНОГЕННІ КАТАСТРОФИ: історичні та психологічні наслідки»

2. Стасюк А. МАГАТЕ та АЕС: як війна в Україні має змінити принципи ядерної безпеки світу. URL: <https://suspilne.media/224810-magate-ta-aes-ak-vijna-v-ukraini-mae-zminiti-principi-adernoj-bezpeki-svitu/>
3. BBS News. Навіщо російські війська захопили Чорнобильську АЕС. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-60524741>
4. Ейсмунт В. Російські війська захопили Чорнобильську АЕС. URL: https://zaxid.net/ofis_prezidenta_zayaviv_pro_zahoplennya_rosiyanami_chornobilskoyi_aes_n1536773
5. Павлиш О. Окупанти знищили архів Чорнобильської АЕС. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2022/04/8/685448/>
6. Ворожко Т. Загроза залишається серйозною. Американські експерти про захоплення ЗАЕС російськими військовими. URL: <https://ukrainian.voanews.com/a/zaporyzzhya-zagroza-experty/6470718.html>
7. Тарасовський Ю. Російські війська покинули Енергодар, заявив голова Запорізької ОДА. Мер міста спростовує. URL: <https://forbes.ua/news/rosiyski-viyska-zalishili-misto-energodar-05032022-4234>
8. Уповноважений. Безвідповідальні дії військових РФ на ядерних об'єктах України є актом ядерного тероризму. URL: https://ombudsman.gov.ua/news_details/upovnovazhenij-bezvidpovidalni-diyi-vijskovih-rf-na-yadernih-obyektah-ukrayini-ye-aktom-yadernogo-terorizmu
9. Інтерфакс-Україна. Війська РФ укотре обстріляли "Джерело нейтронів" у ХФТІ – ДІЯРУ. URL: <https://ua.interfax.com.ua/news/general/818766.html>
10. Інтерфакс-Україна. Через постійні ворожі обстріли залишається високою ймовірність нових пошкоджень "Джерела нейтронів" у ХФТІ. URL: <https://ua.interfax.com.ua/news/general/823603.html>

УДК 339

Щигельська Г., канд. іст. н., доц.

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

Вальорний Р.

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

ЕКОНОМІЧНІ САНКЦІЇ ПРОТИ РОСІЇ: МАСШТАБИ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ

Shchyhelska H., Ph.D., Assoc. Prof.

Valiorny R.

ECONOMIC SANCTIONS AGAINST RUSSIA: SCOPE AND EFFECTIVENESS

24 лютого 2022 року почався новий етап російсько-української війни, яка триває з 2014 р. Широкомасштабне вторгнення російської федерації та брутальні дії російської армії спричинили значні матеріальні збитки, масові жертви серед військових і цивільного населення, у тому числі дітей і жінок, руйнування міст і сіл, комунальної та транспортної інфраструктури, а також значне падіння економіки України. Дії російських військових порушують усі можливі норми міжнародних нормативно-правових актів, що стосують прав людини: застосовують заборонену міжнародними правовими актами зброю, вчиняють вбивства, катування, згвалтування мирного населення. Світ вже відреагував на збройну агресію росії, застосовуючи економічні санкції проти держави-агресора, її посадовців та олігархів, проте чи є ця реакція достатньою для зупинення війни?

Після 2014 року, початку збройної агресії росії, країни ЄС продовжували експортувати зброю до РФ, не вводячи жодних обмежень. До 24 лютого 2022 року не

II Міжнародна наукова конференція «ВОЄННІ КОНФЛІКТИ ТА ТЕХНОГЕННІ КАТАСТРОФИ: історичні та психологічні наслідки»

було застосовано жодних істотних економічних санкцій, щоб запобігти війні, хоча було відомо про накопичення російських військ на кордоні й підготовку наступу. Країни ЄС продовжували будівництво «Північного потоку – 2», не застосовуючи жодних обмежень з приводу збройної агресії щодо України.

Економічні санкції, в широкому розумінні, є конкретними економічними методами застосування економічної сили країною для досягнення різних цілей. У вузькому сенсі, це економічні інструменти покарання інших країн за правопорушення [1, с. 11].

Ефективність економічних санкцій проти росії залежить напряму від рішучості країн ЄС, Великої Британії та США. Після початку повномасштабного наступу країни ЄС, США і Британія почали впровадження першого пакету санкцій.

Росія лише за 10 днів повномасштабного вторгнення в Україну стала найбільш санкціонованою державою у світі. За даними Bloomberg, станом на 8 березня 2022 року було накладено 5530 санкцій [2].

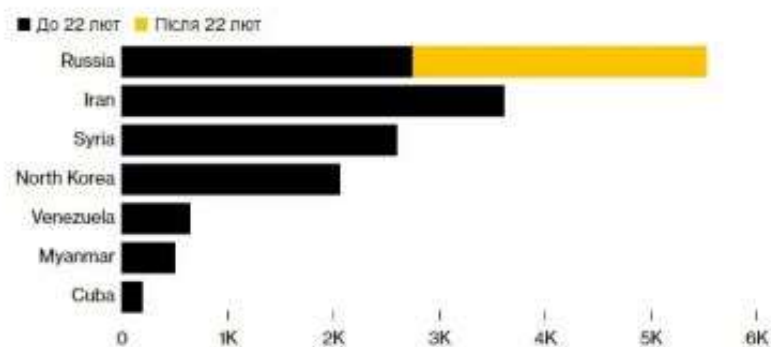

Рис. 1 – Рейтинг за кількістю санкцій проти Росії і країн світу [2]

Кількість санкцій проти росії перевершила Іран, проти якого протягом десятиліття було введено 3616 санкцій, більшість через ядерну програму та підтримку тероризму. Згідно рейтингу, після росії і Ірану, до списку найбільш санкційних держав входять Сирія, Північна Корея, Венесуела, М'янма і Куба.

Перший пакет санкцій США включав в себе: заборона інвестицій, експорту та імпорту товарів та технологій до так званих «ДНР» і «ЛНР»; санкції проти депутатів Держдуми росії та деяких російських банків.

Країни ЄС також запровадили санкції проти депутатів, окремих фізичних і юридичних осіб, а також заборонили фінансування російського уряду і центрального банку.

Санкції запровадили також інші країни, такі як Австралія, Канада, Японія, що свідчить про підтримку цих держав України у війні з росією.

Проте, можна зробити висновок, що перший пакет санкцій значно не вплинув на економіку росії та її подальші дії.

Подальші санкції проти росії були більш значними. ЄС заборонив використання всіх активів і резервів Центрального банку РФ. Схожі санкції запровадили Канада, США, Велика Британія та Японія. За підрахунками експертів росія втратила доступ до 70-75% золотовалютних резервів, які на початок війни склали майже 650 млрд. дол. США. Офіційно російський рубль знецінився на 42% від початку війни з Україною [3].

Президент США Д. Байден 8 березня оголосив про ембарго на поставку нафти та газу до США. Частка російської нафти, в імпорті США, враховуючи нафтопродукти, складала приблизно 8% у 2021 році. Більшість країн ЄС через значну залежність від російських енергоресурсів поки не планують вводити ембарго на імпорт нафти та газу з

II Міжнародна наукова конференція «ВОЄННІ КОНФЛІКТИ ТА ТЕХНОГЕННІ КАТАСТРОФИ: історичні та психологічні наслідки»

росії, проте деякі з них все ж відмовилися від імпорту з росії. Ембарго запровадили такі країни: Литва, Латвія та Естонія.

Нещодавно Євросоюз наклав ембарго на імпорт російського вугілля, проте про заборону імпорту нафти і газу поки не йдеться.

Однією з найістотніших економічних санкцій мала б стати відключення росії та російських банків від глобальної платіжної системи SWIFT. Це мало б обмежити доступ росії до фінансових ринків у всьому світі. Від SWIFT було відключено деяку частину російських банків, проте не всіх, що не спричинило істотних фінансових наслідків для економіки росії.

Значна кількість країн, включаючи США, Канаду і країни ЄС, закрили свій повітряний простір для російських літаків. Найбільші світові виробники літаків Boeing і Airbus зупинили поставку запчастин, технічне обслуговування і роботу своїх представництв в росії.

Світовими компаніями були запроваджені такі обмеження для росії:

1. Заборона експорту в росію комп'ютерів та комплектуючих до них. Такі заходи запровадили Apple, Intel, Dell, AMD, HP.
2. Зупинення роботи платіжних систем – VISA, Mastercard, PayPal, Apple Pay, Google Pay.
3. Припинила роботу в росії велика кількість міжнародних великих компаній, серед яких:
 - Лідери авторинку (Toyota, Volkswagen, Ford, Porsche, Renault, Mercedes-Benz, BMW, Volvo та інші);
 - Виробники програмного забезпечення (Microsoft, Adobe, Avast);
 - Виробники продуктів харчування (Coca-cola, PepsiCo, Lindt, інші);
 - Заклади громадського харчування (Starbucks, McDonald's);
 - Виробники одягу та аксесуарів (Nike, Hugo Boss, Zara, Puma та інші).
4. Росію відсторонили від участі в Євробаченні, ФІФА заборонило матчі на території РФ та використання російської символіки. Формула-1 скасувала турнір в Сочі та заборонила трансляцію на території росії.

Проте залишилися компанії, які відмовилися виходити з російського ринку, серед яких найбільші: Auchan (Ашан); Huawei; Metro; Raiffeisen Bank International; Danone; Nestle; Unilever; Procter and Gamble; Philip Morris; Johnson and Johnson.

Це компанії, які продовжують працювати і сплачувати податки в росії, що допомагає російській армії здійснювати військову агресію проти України.

Також країнами ЄС було введено санкції проти окремих осіб з оточення президента посадовців РФ. Проте кількість цих осіб та обсяг санкцій проти них є недостатнім, щоб вплинути на рішення путіна.

Недоліком економічних санкцій є те, що в більшості випадків вони діють лише у довгостроковій перспективі. Передбачається, що наслідками економічних санкцій проти росії стануть: дефолт; значне зниження ВВП; нестримна інфляція – 30-40%; значне зниження курсу рубля до долара; зменшення золотовалютних резервів; дефіцит товарів першої необхідності; соціальна нестабільність.

Таким чином, з початком повномасштабного вторгнення росії в Україну, держави світу почали запроваджувати економічні санкції з метою зупинити агресію російської федерації проти України. Основним недоліком санкцій є те, що вони діють в більшості в довгостроковій перспективі й не мають швидкого ефекту. Країнам ЄС потрібно ввести ембарго на імпорт нафти і газу з росії, щоб припинити фінансування війни в Україні. Також варто розширити підсанкційний список осіб з оточення путіна та олігархів. Отже, на даний момент санкції країн світу, безпосередньо Євросоюзу, є недостатньо ефективними і не здатні посприяти припиненню війни в Україні.

Література

1. Панченко В. Г. Економічні санкції як інструмент зовнішньої політики в контексті реалізації національних інтересів. Економічна наука. Інвестиції: практика та досвід №1/2017. С. 10-16.
2. Росія стала найбільш санкціонованою державою у світі. URL: https://varta1.com.ua/news/rosiya-stala-naybilsh-sankcionovanoyu-derzhavoyu-u-sviti_342296.html.
3. Ланда В., Гордієнко О., Красніков Д. Не SWIFT'ом єдиним. Які санкції проти Росії найболючіші? URL: <https://forbes.ua/inside/ne-swiftom-edinim-forbes-skladae-reyting-sanktsiy-proti-rosii-09032022-4391>.